

ESCOLTA: El repte de l'art per la pau

Jeffrey Swartz

L'art occidental mai no ha abordat abastament el tema de la pau. És així tant si ens referim a la representació figurativa com a la representació d'escenes imaginàries o simbòliques, o fins i tot quan es posen en pràctica solucions abstractes. La pau no es considera ni tan sols un gènere, un fet encara més sorprenent si tenim en compte les coses que sí que ho han estat: en l'art anterior a l'avantguarda, el retrat, la guerra, la caça, la cultura popular o els moments històrics crucials. En l'art modern i contemporani, les escenes socials, la sexualitat reprimida i la violència, els entorns mediàtics, la vida quotidiana o la crítica política formen part de la plèthora de temes que s'hi representen, juntament amb la preocupació per l'art mateix des de l'art.

La conclusió que en podríem extreure és que la pau no és artística, o que costa d'encaixar en l'art. Hi ha pintures de signatures de tractats, però sovint amb un vençut amb el cap cot i l'orgullós vencedor: en realitat és el final d'una guerra. En ocasions trobem pastorals idíl·liques, com amb Poussin, o obres que exhibeixen una agricultura harmoniosa o una naturalesa bucòlica. El colom de la pau de Picasso, el triomf d'un símbol simple fet per un artista prestigiós per a les Nacions Unides durant la postguerra. Abstraccions, com un camp de color de Rothko, o préstecs d'altres tradicions, com les harmonioses instal·lacions de Wolfgang Laib que s'inspiren en idees hinduistes. Però les tripliquen en nombre els intents fracassats d'expressions artístiques de la pau, on abunden un romanticisme ensucrat o un simbolisme carregat de clixés. Malauradament, més sovint del que voldríem la pau genera un art que és molt inferior al tema mateix.

Hi ha una raó possible d'aquesta relativa penúria de l'art lligat a la pau: la pau es veu com un espai on no passa res, com un estat d'inactivitat. És un indret on hi ha noms i adjectius, hàbilment disposats, però a penes verbs actius. És una història sense argument, o hi ha qui ho pensa. La pau i l'harmonia, seguint aquesta línia de pensament, no tenen el dinamisme i l'energia que altres temes tradicionals proporcionen a l'art.

Hi ha una manera més dura de dir-ho: per a l'art, la pau és avorrida. Això la converteix al mateix temps en un repte força fascinant. De quina manera l'art pot tractar la complexitat de les relacions humanes harmonioses sense caure en un llenguatge que és totalment obvi i gens sorprenent? Quins aspectes d'aquest estat aparentment "inactiu" podrien despertar el nostre interès? Per tant, com es pot activar la pau en tant que un tema meritori de l'art?

Escolta, un projecte d'Asunción + Guasch per a l'Institut Català Internacional per la Pau, tracta moltes d'aquestes qüestions, al temps que ofereix una visió de la manera de treballar particular dels artistes. El projecte consisteix en una sèrie de sessions, tant públiques com privades, en què diverses persones són convidades a escoltar a través d'un estetoscopi els seus propis cors i els d'altres persones. Es posa en primer pla un moment de silenci, concentració i potser revelació, mentre que el ritme intern de la vida i altres formes primàries de mediació comunicativa –parlar, veure– queden en un segon pla. Aquests moments s'enregistren convenientment, amb diversos fotògrafs que ofereixen el seus punts de vista de l'experiència. Així doncs, el resultat a posteriori és més un document d'una experiència compartida, una aproximació textual i visual a la seva subtilesa, que en cap cas mai no es podria reproduir adequadament (enregistrar els batecs del cor individualment és impensable i no ens hauria apropiat més a la intimitat sensorial, cos a cos, que dona tot el sentit al projecte). Que l'escolta sovint es produeixi entre membres d'una família o amics suggereix que els artistes han construït conscientment nivells preexistents de proximitat per permetre una unió més forta.

Asunción + Guasch han explorat en la seva obra un ampli ventall d'interessos. Tal com potser succeeix amb tots els creadors que treballen en consens, això implica alhora un alt grau de diàleg i de compromís. La seva opció de treballar plegats i desenvolupar la seva feina en conversa probablement els hagi fet més sensibles al tipus de dificultats que planteja el projecte encarregat per l'Institut Català Internacional per la Pau. La pau, al capdavant, guanya en complexitat i audàcia fins al punt que ens porta més enllà dels individus sols, aïllats per traslladar-nos cap a múltiples *loci* de connectivitat humana.

Malgrat que aquests artistes han compartit clarament el mateix pla pictòric o forma escultural (el que en el passat hauria significat treballar com a grup artístic), un factor que caracteritza la seva obra és la seva dedicació per obrir l'autoria i incloure-hi els qui normalment són considerats espectadors passius o externs. La participació del públic en la cultura no és un fet nou, però el grau en què els activistes culturals han ampliat els seus discursos per incloure la receptivitat, la reacció i els impulsos creatius externs és particularment notable en els darrers anys. El que Asunción + Guasch fan, sigui a través d'accions performatives col·lectives, dissenyant vies perquè les persones intervinguin mitjançant processos similars als seus o tenint un contingut específic (escrit, verbal o visual) aportat per una comunitat, és establir protocols o mecanismes per afavorir aquesta participació i conduir-la cap a una mena de resolució formal. La pràctica artística, doncs, esdevé el disseny de l'encontre creatiu, que els artistes proposen com a guia, tot i que sovint amb un mínim grau d'intervenció.

És cert que gran part de l'obra d'Asunción + Guasch tracta el que podríem anomenar espais sensitius. Igual que han posat el cor humà com a centre d'atenció a *Escolta*, sovint han conduït els espectadors a l'espai literari, a entorns humans, al lloc de la memòria o a la idea que tots els individus tenen una capacitat creativa. Amb raó es podria valorar com una conceptualització constructiva de l'art, perquè l'art crea i amplia en comptes de ser un art versat en la crítica oculta. Per descomptat, sempre que s'alteren les percepcions, tal com freqüentment passa en el seu art, s'exploren els marges crítics. De tota manera, Asunción + Guasch sempre atreuen una crítica que en certa manera és eminentment positiva, i en aquest cas positiu significa avançar envers la comunitat i la seva capacitat cultural. Això, tal com es veu amb el projecte *Escolta*, ajuda a respondre algunes de les preguntes que hem plantejat anteriorment, en la mesura que l'espai artístic de la pau és un que s'exerceix dialogísticament. Part del diàleg és una escolta atenta. Així, a *Escolta* els artistes ens recorden que la pau en efecte té verbs actius, començant pel del títol, i que, en definitiva, l'art de la pau pot ser fascinant i atractiu.